

Av innholdet:

Lederen har ordet	side 3
En firhendig encyklika	side 5
Han har forårsaket ... problemer	side 8
Autoritet i kirken	side 13
Prestevielse av kvinner og andre forbrytelser	side 16

Nyhetsbrev nr. 2/2008

La flere få høre hva *du* mener!

Innlegg til Nyhetsbrevet sendes til red@ogsavierkirken.no. Vi ønsker dialog og ytringer!

Redaktør: Anne Helene Utgaard

www.ogsavierkirken.no

Høstens seminar

Akademiet Også vi er Kirken

inviterer til nytt seminar

lørdag den 28. september

kl. 1330 – 1730 i St Hallvard kirkes

menighetssal.

Kl. 18 kan man gå til messe i kirken.

Kaare Rübner Jørgensen:

PAVE FRANS OG KIRKENS FREMTID

Som den første pave noen sinne tok kardinal Bergoglio navnet Frans. Det var et sterkt signal om at han ser Frans av Assisi som sitt forbilde og ønsker å gå i hans fotspor. Men mens mange av hans handlinger er radikale, trer en konservativ teolog frem i hans prekener og taler. Så hvordan skal vi best forstå fenomenet pave Frans? Hvilke visjoner har han for kirken?

Kaare Rübner Jørgensen er pensjonert lektor i historie fra København Universitet og leder for OVEKs danske søsterorganisasjon *Vi er også Kirken*. Han følger tett med på hva som rører seg i Den katolske

kirke generelt og i Vatikanet spesielt, og under pavevalget var han mye brukt som ekspertkommentator i danske media.

Maria J. Sammut og Anne Helene Utgaard vil kommentere foredraget før felles samtale.

Påmelding til seminar@ogsavierkirken.no eller ring telefon 48 07 62 65

Entre kr. 100, inklusive lunsj.

Lenker:

<http://www.veok.dk/>

<http://www.ruebnerus.dk/>

Medlemskontingenten for 2013 er kr 300.
Pensjonister kan fortsatt betale kr 200.
Kontingenten betales til *Også vi er kirken*
bankkonto: 1280 25 36826.

Innbetaling fra utlandet: IBAN nr:
NO3612802536826, SWIFT code:
DNBANOKK

Abonnement på Nyhetsbrevet for noen
som ikke er medlem, koster kr 150. Merk
innbetalingen med «Abonnement».

Alle som ønsker det, kan motta
Nyhetsbrevet gratis på e-post. Kanskje du
har venner som ville like å lese det?
Gi beskjed til
medlemservice@ogsavierkirken.no

OVEK er takknemlig for gaver fra de som
har lyst og anledning til å bidra litt ekstra
til vårt arbeid

OBS!

Har du husket å betale årets kontingent?

Kjære lesere!

Aldri noen gang tidligere har det vært snakket og skrevet så mye om en pave som etter at Jorge Mario Bergoglio ble valgt og tok navnet Frans. Både innenfor og utenfor kirken er han blitt møtt med overraskelse, ja rett og slett forbløffelse, med undring, skepsis, håp, tvil og helhjertet begeistring, glede og takknemlighet. Men hvem er han, denne smilende og våkne mannen som oppfører seg så uventet? Det forsøker journalisten i The Times, Paul Vallely å gi oss et glimt av i to artikler (som egentlig er én lang) i dette nummeret av Nyhetsbrevet.

Noen har undret seg over hvorfor så mange progressive katolikker fryder seg over Frans selv om de vet at han er teologisk konservativ. Noe av svaret finner vi hos Vallely, noe annet i artikkelen til Eugene Cullen Kennedy som er professor emeritus i psykologi i Chicago. Han viser hvorfor det er noe så inderlig gjenkjennelig ved Frans. Fra kirkens mer konservative og tradisjonalistiske høyre kommer advarsler og uttrykk for skuffelse. En blant flere som har uttalt seg er erkebiskop Chaput i Philadelphia.

Mange har uttrykt at det vi har sett til nå av Frans bare er et skifte i stil, ikke av substans. De glemmer at stilen er en del av budskapet. En pave (og et hierarki) som praktiserer nøysomhet i liv og liturgi sier noe annet om kirkens tro enn de som kler seg i kongelig skrud. En som snakker med vanlige mennesker på en måte som de kan forstå, sier også noe annet om troens innhold enn en som snakker i et distansert og uforståelig språk. Det er mye vi ikke vet om pave Frans og hva han kommer til å bety for kirken, men han har allerede forandret måten å være pave på. Kanskje et viktigere bidrag til evangeliseringen enn mengder av katekese.

Det vil ta lang tid å reformere kurien. Pavens første trekk, å skaffe seg en samtalegruppe bestående av kardinaler fra alle fem verdensdeler, var klokt. Det tyder på at *kollegialitet* er viktig for ham slik det var for Det annet vatikankonsil. Kollegialitet på mange plan vil kunne føre til omfattende fornyelse av kirken. IMWAC har skrevet til kardinal Marx som representerer Europa om noen av de sakene vi anser som viktige å ta opp tidlig i prosessen. Vi fikk et hyggelig svar. Vi venter spent på fortsettelsen.

Anne Helene Utgaard

Lederen har ordet

***Exit* pave Benedikt, *entre* pave Frans: Hvor går kirken?**

Benedikt 16s uventede avgang viste med all tydelighet at Vatikanet sliter med enorme indre problemer. Det synes rimelig klart at den utløsende årsak var det mediene snart begynte å omtale som "Vatileaks", en serie artikler i italiensk presse som avslørte betydelig økonomisk utroskap og korrupsjon blant pavens nære medarbeidere. Det gikk også rykter om et nettverk av homofile prester som ble utsatt for pengeutpressing.

Hovedkilden til Vatileaks-avsløringene var pavens butler, Paolo Gabriele, som bodde i Vatikanet sammen med sin familie. Han ble arrestert da det ble funnet konfidensielle pavebrev og dokumenter i hans leilighet. Gabriele bedyret at han hadde handlet som han gjorde for å få uhumskhetene i Vatikanets korridorer frem i lyset, ikke for vinnings skyld eller i annen forbrytersk hensikt, og det kan godt være sant. I så fall var han en varslers og ikke en utro tjener, selv om han gikk krokveier. Han ble først dømt til 18 måneders fengsel, men ble senere benådet av pave Benedikt. Det kan tolkes som et uttrykk for at man har trodd på butlerens gode intensjoner.

Det er svært mye vi ikke vet om hva som egentlig har skjedd, og mye av det som har vært trykket i pressen i Italia og andre steder, er utvilsomt rene spekulasjoner. Men pave Benedikt vet, om ikke alt, så mye mer enn oss. Han fikk nedsatt en kommisjon av kardinaler med vide fullmakter som leverte sin rapport i desember i fjor. To måneder senere erklærte han at han ville gå av som pave, den første i moderne tid som har gjort dette. Han begrunnet sin avgang med sviktende helse og de fysiske og mentale utfordringer som fulgte med paveembetet som han ikke maktet å løse på en skikkelig

måte. Han skal ikke ha vært syk, og mye tyder på at det var oppgaven med å rydde opp etter "Vatileaks" som ble for stor for ham.

Noen av de første kommentarene til Benedikts avgang blant troende katolikker som ble intervjuet i norske media, gikk ut på at ved å tre tilbake hadde paven sviktet sin kirke, som han var overhyrde for. Men i ettertankens lys er stadig flere kommet frem til at pave Benedikt handlet klokt, og ja, modig. Jeg har i en tidligere leder skrevet at Benedikt 16 på mange områder har vist seg som en svak pave, men å innse sine begrensninger og trekke de nødvendige konsekvensene av det, er også en form for styrke.

Det er klart at Vatikanet bare er en liten del av Den katolske kirke, men i en så sentralisert og topptung institusjon som denne, er det uhyre viktig hvordan den styres på toppen. I OVEK mener vi at kirken har behov for reformer for en rekke områder, også ut over det å foreta en skikkelig ryddesjau i Vatikanet. Men før Vatikanet er kommet på rett kjøll, kan det bli veldig vanskelig å gripe fatt i de andre oppgavene.

Mye tyder på at da kardinal Jorge Mario Bergoglio ble valgt til å etterfølge pave Benedikt, var det med et klart mandat: han skulle løfte den oppgaven som forgjengeren hadde gitt opp, å reformere Vatikan-byråkratiet. For å kunne gjøre det, måtte han oppfylle (minst) to kriterier: han måtte være handlekraftig, og han måtte komme utenfra, og ikke ha tette bånd til den nåværende kurien.

Men har kardinal Bergoglio en videre agenda? Som den første pave noen sinne tok han navnet pave Frans. Det var et sterkt signal om at han ser Frans av Assisi som sitt forbilde og ønsker å gå i hans fotspor. Pave Frans har på mange måter vist og sagt at han ønsker seg en fattig kirke, og vil bygge ned paveembetets pomp og prakt. Han vil bo i en enkel leilighet, kjøre i enkel bil og kle seg enkelt. Dette, kan man si, er symboler mer enn substans, men som katolikker vet vi at symboler er viktige. Og kanskje

innevarsler de noe mer. Den dagen pave Frans ble valgt, var den kjente amerikanske journalisten John Allen ekspertkommentator på CNN. Hans først reaksjon var å tenke på den hendelsen i Frans av Assisis liv der han går inn i en kirke og hører en stemme som sier ” Frans, bygg opp min kirke”. Først tror Frans at det dreier seg om den konkrete kirken han befinner seg i, men etter hvert skjønner han at det dreier seg om å reformere verdenskirken. Var denne assosiasjonen ønsketenkning fra John Allens side?

I en innsiktsfull kommentar i *St. Olav* skriver s. Anne Bente Hadland at pave Frans’ symbolhandlinger og uttalelser ofte går i forskjellige retninger. Mens mange av hans handlinger er radikale, trer en klart konservativ teolog frem i hans preken og taler. Og, som søster Anne Bente påpeker, fokuserer bekymrede konservative og utålmodige radikalere i kirken lett på de sidene ved den nye paven som passer med deres egne ønsker og agenda. Enhver prøver å skape seg en pave Frans i sitt bilde.

Så hvordan skal vi best forstå fenomenet pave Frans? Hvor vil han føre kirken? Det er ennå tidlig å få svar på disse spørsmålene, men de er så viktige at vi allerede nå har valgt å gjøre dem til tema for neste OVEK- seminar 28. september (se egen sak side 1). Dagens foredragsholder, Kaare Rübner Jørgensen, er leder for vår søsterorganisasjon VEOK i Danmark og følger svært godt med i hva som rører seg i Kirken generelt og i Vatikanet spesielt. Under pavevalget ble han flittig brukt som kommentator i danske media. Vi sees.

Pål Kolstø

OVEKS styre etter årsmøtet i april 2013

Pål Kolstø, leder

Hans Jørgen Brønlund, kasserer
Jan Erik Rekdal, Unni Klepper Joynt,
Arild Ekker og Hanneke Ørne Bruce,
styremedlemmer

Elin Anker og Sofia Saenger,
varamedlemmer

Sofia Saenger er sammen med Anne
Helene Utgaard OVEKs representant i
IMWACs råd.

En skeptisk erkebiskop

Erkebiskop Chaput av Philadelphia er en blant flere som uttrykker en viss uro over at Jorge Bergoglio ble pave. I et intervju med John Allan jr. sa han blant annet at katolikker på kirkens høyre fløy, det vil si de konservative, har generelt ikke vært så glade for dette pavevalget. «Paven vil måtte vise omsorg for dem, også,» sa han og fortsatte: Praktiserende katolikker elsker selvsagt paven, men det er ikke de som snakker til meg om den nye paven. Det gjør de som er ikke-praktiserende, og folk som ikke er katolikker og ikke en gang kristne. Chaput mistenker at *outsiderne* er begeistret over pavens vennlighet og varme, men «jeg tror at de ville foretrukket en kirke som ikke hadde strenge normer og tanker om det moralske liv og om læren.»

En ting er i alle fall ikke forandret etter valget av pave Frans. Det finnes fortsatt ulike vurderinger blant biskoper og legfolk av det som sies og gjøres i kirkens sentrale ledelse. Slik må det være i en sund kirke. Utfordringen ligger i at vi aksepterer og respekterer hverandres tro og integritet. Og selvfølgelig forventer vi at pave Frans viser omsorg for både konservative og progressive katolikker i alle nyanser. Derfor ber vi ham – sammen med en rekke andre reformbevegelser - om å gi amnesti til alle sannhetssøkende og selvstendig tenkende teologer og andre som er blitt ilagt taleforbud og har mistet sine kirkelige posisjoner i menigheter og på universiteter gjennom de senere år.

ahu

En firhendig encyklika Tina Beattie

Lumen Fidei skulle vært pave Benedicts siste brev til de troende om de tre kardinaldydene tro, håp og kjærlighet. Da han trakk seg tilbake var han godt i gang med dette siste om troen, men hadde ikke fått det ferdig. Pave Frans hjalp til med å fullføre det og det bærer derfor hans navn.

Lumen Fidei er den første encyklikaen (brevet) som kom ut i pave Frans' navn, men den er et uttrykk for pavelig buktaling. I stil og innhold er den utvilsomt pave Benedicts siste og muligens størst encyklika - dypt problematisk som den er noen steder. Den formelig ber om å bli lest, ikke som den første encyklika fra en pastoral pave som representerer framveksten av en global katolisisme, men som den siste intellektuelle oppblomstringen av et europeisk pavedømme med sine barokke institusjoner isolert fra de komplekse realiteter i moderniteten. Vakkert utformet og lærd er den en veltalende og passende elegi til den store tradisjonen. Det er også svært idealistisk om kirken og dypt pessimistisk om post-opplysningstiden i vestlige samfunn - det som er i fokus for brevets bekymringer. Forfatteren virker tilsynelatende uvitende om, eller likegyldig, til verden utenfor denne sammenhengen, en verden som nylig har feiet inn over Vatikanet som en storm.

Encyklikaen er ikke opptatt av utfordringene fra urettferdighet, vold og fattigdom, men av den eksistensielle nihilisme i en kultur som har snudd ryggen til Gud. I tillegg til store teologer som Augustin, Aquinas, Gregor den store og Cardinal Newman, siteres Nietzsche, Wittgenstein, Jean-Jacques Rousseau, Martin Buber, Dante, Dostojevskij og TS Eliot. Den feirer oppnåelsen av gotisk arkitektur og de store katedralene, mens

den viser liten eller ingen bekymring for dem som befinner seg utenfor den europeiske tradisjon, og for dem som tigger på fortauene og vansmekter i fengsler og asylmottak i et sosialt stadig mer delt Europa. En søker nesten forgjeves etter hånden til den argentinske pastoren som har signert brevet.

Mange vil ønske denne encyklikaen med sin elegante vev av bibelske, teologiske og filosofiske temaer velkommen, men jeg mistenker at andre vil slite med dens dystre syn på det moderne samfunnet og dens romantiserte syn på kirken. Kun i ett kort avsnitt som kommer omtrent midtveis i de 88 sidene anerkjennes muligheten for at tro kan finnes utenfor *læren*, magisteriets autoritet og den sakramentale enhet innenfor den katolske kirke. Denne delen, med tittelen *Tro og søken etter Gud*, er så annerledes i tonen at det får meg til å anta at her er teksten påvirket av en roligere, mer pastoralt sensitiv forfatterstemme. Her får vi et hint om en annen visjon som er i ferd med å komme til syne. Bortsett fra i denne ene delen, er det ingen antydning om at sekulære samfunn og andre religioner kan ha noe positivt å bidra med til den kristne troens selvforståelse, og heller ikke at troende mennesker finnes i mange fasonger og varianter. Totalinntrykket - bortsett fra dette ene avsnittet - er at europeisk kultur er splittet mellom trofaste katolikker og gudløse relativister som har mistet alle begreper om sannhet og mening. Hele encyklikaen er opptatt av sannhet, men dette er ikke et sant bilde av de komplekse realiteter i den moderne verden.

Kommentaren har stått i The Tablet. Tina Beattie er professor i katolske studier ved Universitetet i Roehampton, London. Hun har besøkt oss i OVEK og skrevet et kapittel i boka Hellig uro.

Hvorfor virker pave Frans så kjent mens Benedikt er vanskelig å huske?

Eugene Cullen Kennedy

Hvordan kan det ha seg at mens pave Frans kom inn i vårt liv bare for kort tid siden og pave Benedikt 16 var vår hellige far i åtte lange – og jeg mener lange – år, så virker Frans som en vi har kjent i lang tid mens vi kan si om Benedikt det som irene sier om Johnny: Vi kjente ham knapt! Kan det være fordi det ringer en klokke når han blir sammenliknet med vår elskede pave Johannes 23? Det gjorde John Borelli fra Georgetown universitet i en artikkel i The Tablet. Der sier han at Frans har samme preferanser som Johannes. Han har ikke sans for seremonier, han foretrekker en enkel liturgisk stil, og han har gledet oss ved å danne et nytt kollegialt organ bestående av åtte kardinaler til å bistå seg i viktige overveielser. Også med denne restaureringen av kollegialitet mener Borelli at han minner oss om Johannes.

Hele verden føler at de kjenner Frans. Ikke så mye fordi han følger Frans av Assisi, men fordi han alltid er seg selv. Vi har sett ham betale sin egen hotellregning, og vi har hørt at han ringte til sin skomaker i Buenos Aires for å få ettersendt et par alminnelige sorte reparerte sko slik Johannes også foretrakk trauste bondesko framfor tradisjonelt pavelig skotøy. Dette i skarp kontrast til pave Benedikts preferanse for røde sko fra Prada. Pave Frans minner oss om pave Johannes 23 fordi begge menn mangler selvbevissthet og ikke stadig trenger å være på vakt ved å bruke psykologisk forsvar som rasjonalisering, projisering eller intellektualisering.

Johannes og Frans ligner hverandre mest i det at de er alt for sunne og friske til å kunne være noe annet enn seg selv. Av natur kan denne egenskapen ikke forfalskes. Det er derfor folk nå føler som

de gjorde for Johannes, at det ikke er noen protokoll eller andre påskudd som hindrer dem i å få et reelt og lett forhold til Frans. NCR har gitt ut en ny e-bok med tittelen *Pope Francis at 100 Days: The World's Parish Priest*. Les og lær!

Allerede over natten begynte Frans å gjenopprette den tillit og den troverdighet som var tapt på grunn av skandalene som rystet Den katolske kirke, og han gjorde det ved bare å være seg selv og ved å snakke og handle med spontanitet. Enten han nekter å fordømme ateister eller når han snakker om troen mindre som en tung ryggsekk av regler enn som en kjærlighetshistorie, stopper folk opp og lytter til hva han sier. De observerer hans handlinger som for eksempel når han nærmest utløste panikk blant de mest konservative katolikker og talte om sann religion til verden, og når han vasket føttene til både menn og kvinner i skjærtorsdagsliturgien. Han vasket også føttene til en muslimsk kvinne, noe som sa mer om hans forståelse og toleranse for Islam enn noen av de lærde (men ofte misforståtte) og teologisk tette skrivenne til Benedikt 16.

Frans virker så kjent fordi han er så tilgjengelig og ferdes mellom oss som om han alltid har vært her. Benedikt, som var elsket av dem som studerte under ham, syntes aldri å føle seg helt komfortabel etter at han ble pave, og også når han ble beundret virket han offisiell og fjern for de fleste katolikker.

Den grunnleggende årsaken til at Frans virker kjent ligger i at han er en prest av Det annet vatikankonsil, gjennomsyret i sin ånd og sitt liv av dets pastorale og teologiske rikdommer. Det er også grunnen til at han blir så lett assosiert med pave Johannes 23 som innkalte konsilet for å hjelpe kirken til å tjene menneskenes behov heller enn bare å overvåke de troendes ufullkomne liv og handlinger. Han virker kjent fordi katolikker alltid har kjent ham gjennom sine prester i årene etter konsilet, de som var deres hyrder og sakramentforvaltere og som brakte nytt liv

til en gammel kirke. Katolikker har kjent ham i de biskoper og prester som brakte konsilets ånd til sine bispedømmer og menigheter. Enhver katolikk kan liste opp konsilprester som har hjulpet dem og deres familier med å komme igjennom livets åndelige utfordringer. Det var sannelig ikke Benedikts sterke side. Han var bestemt på å minske innflytelsen fra konsilet som han insisterte på at var blitt misforstått og feiltolket. For Frans synes konsilets ånd å ha blitt hans andre natur, slik det ble og fortsatt er, for konsilprestene, både nå og under Benedikts forsøk på å reformere reformene fra konsilet.

Frans virker kjent fordi du har kjent ham i alle de gode prestene som forble trofaste mot kirken og dens folk også når sex-skandalene kastet en urettferdig skygge over deres liv. Det virker som om Frans alltid har vært i ditt liv ved konsilprestene og konsilbiskopenes tjeneste. Frans kan defineres som «ånden fra Det annet vatikankonsil», et uttrykk som Benedikts selvrettferdige reformatorer av reformen nærmest betrakter som kjettersk. Frans har vært din hyrde, din skriftefar, den gode presten som var hos deg i ditt livs harde prøvelser. Det er derfor vi føler at vi har kjent ham lenge. Til tross for sine mange dyder blekner Benedikt hver dag litt mer inn i den fortiden han elsker.

Eugene Cullen Kennedy er professor emeritus ved Loyola universitet, Chicago. Artikkelen har vært publisert på National Catholic Reporter (ncronline.org)

Et kall til ulydighet

Det var prester i Østerrike som satte det hele i gang. Under ledelse av presten Helmut Schüller samlet de seg i 2006 i en bevegelse som ble kalt *Presteinitiativet*. Her formidlet de til sine overordnede sin dype bekymring for kirkens situasjon. De løftet fram den økende prestemangelen og det faktum at mange forlot kirken fordi de opplevde den irrelevant, og de foreslo endringer som mange hadde foreslått tidligere. Det nye nå var at ropet kom fra prestene. Og det var mange av dem. Nesten en tredel av alle prestene i Østerrike underskrev oppropet. De ville avhjelpe prestemangelen ved å åpne opp for kvinnelige og gifte prester. De ville tillate mennesker som var skilt og gift igjen å gå til kommunion. Ikke bare det. De tillot det i sine menigheter. De ville legge større vekt på den enkelte troendes samvittighet og valgte å se bort fra noen av diktatene fra Roma. De ville myndiggjøre legfolket og gi dem utvidet ansvar og flere oppgaver i menighetene.

Schönborn reagerte negativt, men sindig. I Vatikanet ble det oppstyr. Men når så mange prester går til aksjon er det ikke så enkelt å straffe dem på noen måte. Bare Helmut Schüller er blitt fratatt sin monsignore-tittel. Han har forøvrig tidligere vært leder av Caritas i Østerrike, og i fire år var han kardinal Schönborns generalvikar.

Bevegelsen har spredt seg til en rekke land og har tusenvis av medlemmer. Den står særlig sterkt i Irland hvor en drøy tredel av prestene er md.

I sommer var Schüller på foredragsturne i USA. Noen biskoper nektet ham å tale i kirke-eide lokaler. Dette skapte overskrifter i media og bidro til stor tilstrømning til møtene hvor han talte.

Han forventer at pave Frans vil ta tak i noen av reformbehovene. Alternativet er, sier han, at mange flere forlater kirken. Han understreker at det ikke nytter å rette skytset mot det lokale hierarki. Forandringene må komme fra Roma. Og det nytter ikke å være brutalt utålmodig.

Schüller er i dag prest i en menighet et stykke utenfor Wien. Se bilde til venstre.

Frans, del 1:

Han er en person som har forårsaket en masse problemer

Av PAUL VALL ELY

Den fremtidige pave Frans ble av noen jesuitter oppfattet som splittende da han var deres provinsial i Argentina. Nå avslører en ny bok hvordan Jorge Mario Bergoglio fremmedgjorde mange av sine medbrødre ved sin konservatisme og sin fiendtlige holdning til frigjøringssteologien.

Straks navnet til den nye paven ble kunngjort fulgte en oversvømmelse av e-poster fra alle kanter. Hvem var Jorge Bergoglio? Hvordan var han? Hva sto han for? Det var særlig medlemmer i jesuittordenen som fikk disse spørsmålene. Mange av svarene var langt fra flatterende. En ledende jesuitt og nåværende provinsial i Jesu Selskap uttrykte seg slik:

«Ja, jeg kjenner Bergoglio. Han er en person som har forårsaket mange problemer i ordenen og han er meget kontroversiell i sitt eget land. I tillegg til å bli anklaget for å ha medvirket til arrestasjonen av to jesuitter under det argentinske diktaturet, så skapte han som provinsial splittelse i ordenen. Noen grupper nærmest tilbad ham mens andre nektet å ha noe med ham å gjøre og han ville knapt snakke med dem. Det var en absurd situasjon. Han er velutdannet og meget dyktig, men han er omgitt av en personkult som virker ekstremt splittende. Han har en aura av spiritualitet som han bruker for å oppnå makt. Det vil bli en katastrofe for kirken å få en som ham til Den hellige stol. Han etterlot jesuittordenen i Argentina ødelagt og splittet, og dens institusjoner var også ødelagt og i økonomisk krise. Vi har

brukt to tiår på å forsøke å ordne opp i det kaoset han etterlot seg.»

På bakgrunn av den ellers universelle anerkjennelse som valget av pave Frans, den enkle og ydmyke paven for de fattige som ville gjenopprette kirkens integritet, ble hilst med, - var dette en ualminnelig kraftig motvind. Og det var ingen enslig stemme innenfor den ordenen som hadde formet Bergoglio og gitt ham en ledende posisjon fram til han fylte 50. Innen noen få timer gikk det ut en instruks fra

deres hovedkontor i Roma som påbød jesuittene rundt om i verden å uttale seg klokt og holde for seg selv eventuelle ulykkelige minner de hadde om den nye paven. Hva kunne skape så sterke følelser?

Bergoglio ble høyt ansett av sine medmennesker og sine overordnede helt fra han var ganske ung. I så høy grad at han ble gjort til provinsial i en alder av bare 36 år - bare tre måneder etter at han hadde avlagt sine evige løfter. Det var 1973 på en tid da en polarisering hadde utviklet og fordypet seg mellom progressive og konservative fraksjoner innen den argentinske jesuittordenen. De var splittet i synet på hvordan forandringene fra Det annet vatikankonsil skulle påvirke deres arbeid. Tradisjonister ønsket ingen forandring for eksempel med hensyn til utdannelsen av barna til landets rike elite. De som tenkte nytt ønsket særlig å fokusere på de fattige i slummen. De omfavnet ideene fra den nylig oppståtte frigjøringssteologien som tok til orde for at de fattige trengte å myndiggjøres både økonomisk, politisk og åndelig.

Bergoglios forgjenger som provinsial, fr Ricardo «Dick» O'Farell, var en sosiolog som hadde omfavnet

forandringene som kom etter konsilet. Han var åpen for nye ideer inkludert frigjørings-teologien. Han støttet basemenighetene hvor bibeltolkning og liturgi ble utformet av vanlige folk. Han oppfordret jesuitter som fr Orlando Yorio og fr Franz Jalies til å arbeide i slummen. Her skulle disse to senere, i en militær aksjon, bli kidnappet – noe som har kastet en skygge over biskop Bergoglios tjeneste i alle år senere.

Men O'Farrell var provinsial i en tid med dramatiske fall i antall kall til ordenen. Jesuitter som var ulykkelig over de raske forandringene igangsatte et opprør der en del av dem klaget over sin provinsial til ordensgeneralen i Roma og ba om at han måtte bli fjernet fra sin tjeneste. Jesuittene sentralt som var engstelig for den splittelsen som var oppstått i den argentinske provinsen, ga etter. O'Farrell ble fjernet, i stedet kom Jorge Mario Bergoglio.

Selv om Bergoglio var den første pave som var blitt ordinert til prest etter Det annet vatikankonsil var hans utdannelse og formasjon i hovedsak prekonsiliær både i stil og innhold. Han gikk øyeblikkelig i gang med å reversere mange av O'Farrells reformer. Han gjorde endringer i liturgien, erstattet moderne vatikankonsilsanger med førkonsiliære sanger, salmer og gregoriansk sang. Han introduserte Laudes som ikke er en del av jesuittisk tradisjonen og som mange mislikte og han la inn manuelt arbeid i prestenes studieløp.

O'Farrell hadde igangsatt en moderniseringsprosess og tillot studenter og prester å gå i vanlige klær. Bergoglio satte en stopper for det og krevde at alle bar prestekragen. Selv gikk han alltid rundt i prestekjole, noe som bare de gamle i fellesskapet hadde pleid å gjøre. Det ble gjort endringer i studentenes pensum, også. Bergoglio instruerte selv lærerne i moralteologi om å gå tilbake til en lærebok på latin. Han ansatte konservative lege professorer til å erstatte lærere som han oppfattet som alt for progressive. Blant dem han avsatte var fr Orlando Yorio, hans egen tidligere lærer og en av de to jesuittene som ble kidnappet av de militære i 1976. Den andre av dem, fr Franz Jalies ble rensket ut

fra alle litteraturlister og ble fjernet fra biblioteket.

«Frigjøringssteologi ble faktisk forbudt», forteller en annen student, fr Rafael Velasco, som nå er rektor ved det katolske universitetet i Córdoba. O'Farrell hadde oppmuntret prestestudentene til å ikke bare studere filosofi og teologi, men også sosiologi, statsvitenskap, antropologi og ingeniørkunst. «Dette ble absolutt motarbeidet av Bergoglio», sa Velasco.

Mest uutholdelig for mange i ordenen var det at Bergoglio overga kontrollen over et av jesuittens universiteter til en peronistisk organisasjon kalt *Guardia de Hierro* (jernvokterne) som han var åndelig veileder for. «Det er noe som mange jesuitter aldri har tilgitt ham for», sa fr Guillermo Marco som var Bergoglios nære medarbeider i mange år.

Den unge provinsialen overså ikke de fattige. På den tiden drev jesuittene to skoler innenfor et college i Buenos Aires. Den ene var for de rike som betalte og den andre var for fattige barn som ikke kunne betale. Bergoglio stengte de fattiges skole og flyttet barna over i de rikes. Han informerte ikke foreldrene. Men han insisterte på at jesuittene var selektive i sin kontakt med fattige lokalsamfunn. «Vår eneste oppgave der var av religiøs karakter,» minnes Velasco. " Vi hadde ingenting å gjøre med fagforeninger eller kooperativer og ikke en gang med katolske frivillige organisasjoner ... Hans forhold til de fattige var pastoral, men nedlatende. Det dreide seg om å myke opp konsekvensene av urettferdigheten i stedet for å takle dens årsaker."

Jesu selskap avholdt sin 32. generalforsamling i 1975. Der forpliktet jesuittene seg til å se på kampen for de fattige som en konstituerende del av deres evangeliske oppdrag. Bergoglio var ikke ikke glad for dette. Seminaristene fikk ikke høre noe om dette i sitt studium. De fikk derimot vite at de bare kunne arbeide i vanlige menigheter og ikke i de nye basemenighetene hvor dette arbeidet sto i fokus.

Den nye provinsialen var en dynamisk og sterk leder. Han blir husket som en åndelig mann med sterke meninger. Men

hans karismatiske stil skapte problemer. «Hvis du likte ham og han likte deg, så var du i en god posisjon,» sa fr Valasco. «Men hvis han ikke likte deg kunne du forvente å havne i trøbbel. Og dersom du ikke var enig med ham, ville du bli henvist til en plass utenfor maktens sirkler.»

Etter hvert ble den dype splittelsen blant de argentinske jesuittene lagt merke til i Roma. Der så man også at argentinerne ikke utviklet seg i samklang med sine ordensbrødre i resten av Latinamerika. Ordensgeneralen Pedro Arrupe sendte en av sine menn til Buenos Aires i 1977 for å snakke med Bergoglio, men provinsialen lot seg ikke omvende. I årene som fulgte og særlig etter at Johannes Paul 2 ble pave, ble Bergoglios standpunkter stadig mer dogmatiske. Motstanden mot ham i provinsen vokste etter som postkonsiliære holdninger konsoliderte seg innenfor ordenen og da militærjuntaen falt i 1983. Velasco sier at andre medlemmer av staben på seminaret var mer åpne for nye metoder både i filosofi og i samfunnsfag. På 80-tallet var flertallet i staben imot ham. Han var da en helt isolert rektor.

Da hans funksjonstid var over i 1986 var polariseringen innenfor jesuittene – mellom bergoglianere og anti-bergoglianere, så sterk at den nye ordensgeneralen i Roma, Peter-Hans Kolvenbach, bestemte at det var best om Bergoglio ble flyttet vekk fra Argentina for en periode. Da han kom tilbake seks måneder senere, ble han gitt en deltids lærerjobb. Men spenningen begynte straks å stige. Bergoglio syntes å ha glemt at han ikke lenger var verken provinsial eller rektor. Nå ble den geskjeftige presten stuet bort til det som den nye provinsialen kalte «et roligere sted», nemlig Argentinas nest største by Córdoba ca 700 km fra Buenos Aires. Et sted for ydmykhet og ydmykelse.

Men her skjedde det en bemerkelsesverdige forandring. Det var begynnelsen på den lange overgangen fra å være konservativ og autoritær til å bli en ydmyk pave for de fattige.

Frans, del 2

Hvordan livet i slummen forandret ham

Som leder for de argentinske jesuittene var Jorge Mario Bergoglio sterkt konservativ. Nå, som pave, har han gjort omsorg for de fattige til sin hjertesak. Her sporer forfatteren Bergoglios åndelige forvandling.

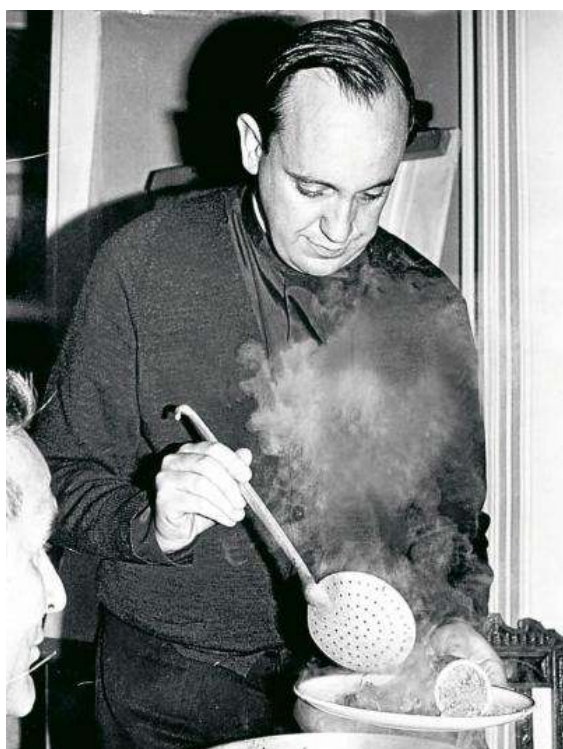
Det finnes bøker om frigjøringsteologi i salg i foajeen på presteseminaret Colegio Maximo i Buenos Aires, bøker som Bergoglio forbød studentene å lese da han var leder for Argentinas jesuitter fra 1970 til 1980. Ved siden av den storslagne inngangen med buer i stein og tung lukten av polert mahogni er det et glassmonter hvor *Arbeid og kapital* og *Frigjøringsteologi* og *Den katolske kirkes sosiallære* ligger utstilt. Men om seminaret har forandret seg så har sannelig Bergoglio, den autoritære og konservative provinsialen og rektoren, også blitt forvandlet fra en svøpe mot frigjøringsteologien til en pave for de fattige. De som kjenner Bergoglio godt, vitner om omfanget av denne forvandlingen. Fr Rafael Velasco, tidligere hans student og nå rektor ved det katolske universitetet i Córdoba, sier: «Bergoglio var så veldig konservativ at jeg ble ganske sjokkert da han begynte å snakke om de fattige. De hadde ikke vært på toppen av hans agenda tidligere, men ble det tydeligvis da han ble biskop. Noe var forandret.» Pavens gamle venn, rabbi Abraham Skorka, insisterer på at forandringen inntraff som en konsekvens av hans livserfaringer. Og fr Miguel Yafiez, nå leder for moralteologi ved Gregoriana i Roma, sa: «Han forandret seg. Det skjedde mens han var biskop og erkebiskop. Når han befant seg utenfor spenningsfeltet og den komplekse atmosfæren som preget Jesu

selskap, begynte han å bli mer åpen for dialog og mer åpen generelt.»

Hva var det som forvandlet Bergoglio? Noen ytre hendinger spilte inn. Både slutten på den kalde krigen og at demokratiet ble gjenopprettet i Argentina igjen etter at militærjuntaen falt i 1983 bidro til at det ble mindre truende å arbeide sammen med de fattige. Men det var ved jevnlig kontakt med de fattigste av de fattige i slummen i Buenos Aires at Bergoglio lærte å se verden på en annen måte, sier sekulærpresten fr Augusto Zampini. Når du arbeider i en så fattig bydel består 90 % av menigheten din av enten single eller skilte. Det må du lære å håndtere. Kommunion til mennesker som er skilt og gjengiftet er ikke noe tema. Alle deltar.»

Bergoglio endret nok ikke sin læremessige ortodoksi, men han lot ikke dogmer overstyre de pastorale hensyn. Fr Juan Isasmendi sa det slik: «Han var aldri rigid i slike ting, for han var ute etter noe mye dypere.»

Hans besøk i slummen brakte ham i kontakt med et stort antall vanlige mennesker. Han kan ha snakket med halvparten av alle som bodde der. Han bare dukket opp, vandret omkring og pratet, drakk *mate* urtete med dem og bare var der. Fr

Marco, hans medarbeider i åtte år, sa det slik: «Han ser ikke de fattige primært som noen han kan hjelpe, men mer som mennesker han kan lære noe av.» Mannen som en gang så de fattige som objekt for filantropisk virksomhet begynte i løpet av de 15 årene han var «biskop av slummen» å nyttiggjøre seg innsikter fra frigjøringssteologien med hensyn til økonomiske strukturer som var så korrupte at de førte til en syndig undertrykkende struktur.

Den økonomiske krisen i 2001 tvang Argentina til å misligholde sin gjeld på 94 milliarder dollar til utenlandske banker. På den tiden hadde Bergoglio utviklet forståelse for at de de fattige trengte ikke var veldedighet, men rettferdighet. «Den urettferdige fordelingen av goder skaper sosialt syndige forhold som roper mot himmelen og som begrenser våre brødres muligheter til å leve et bedre liv,» klaget han. «Urettferdige økonomiske strukturer» var brudd på menneskerettighetene. I slummenighetene omsatte Bergoglio og hans prester denne innsikten i handling. Han arbeidet for å støtte *los cartoneros* – de fattigste av de fattige i Buenos Aires, de som sorterer byens søppel for å finne resirkulerbart materiale som de kan selge. Han hjalp dem til å starte fagforeninger og hjalp dem til å beskytte sine rettigheter så deres arbeid kunne bli vridd til noe som kunne gi dem et anstendig liv. Dette var akkurat den typen arbeid som han to tiår tidligere hadde fordømt. Nå kom han etter hvert til å se verdien av det som var blitt gjort av tilhengere av frigjøringssteologien. Han begynte å akte og ære oppofrelsen til de menneskene han tidligere hadde vært så mistenksom mot. [...]

Da pave Frans besøkte Varglnha-slummen i Rio de Janeiro under Verdens ungdomsdag, sa han: «Vi må aldri tillate at bruk- og kastkulturen å komme inn i våre hjerter. Ingen kan unnværes, først når vi er i stand til å dele blir vi virkelig rike. Alt vi deler multipliseres opp.» Og etter kveldsmessen i Rio sa han: «Jesus følger oss, han sender oss ut til alle. Vær ikke redd for å bringe Kristus ut på alle livets arenaer, til samfunnets ytterkanter og til dem som synes

fjernest og mest likegyldige. Herren søker alle, han ønsker at alle skal kjenne varmen fra hans barmhjertighet og kjærlighet. [...]

«Historien har ironi», sa Bergoglio da han i 2012 dro til det teologiske fakultet ved Universitetet i Buenos Aires for å hedre minnet av Rafael Tello, en av grunnleggerne til den argentinske frigjoringsteologien. Han ble bragt til taushet av kirken. Nå innrømmet Bergoglio at Tello hadde gitt et av de aller beste bidragene til kirken i Argentina. «Ingen som har gått opp nye stier har kommet fra det uten arr på kroppen,» kommenterte han tørt.

Ganske nylig, ikke lenge etter at han ble pave, tok Bergoglio privat kontakt med den av frigjoringsteologene som var blitt mest utskjelt av Rom, den tidligere fransiskanerpresten Leonardo Boff som var blitt dømt til taushet og suspendert fra sine plikter [som munk og prest] av Troskongregasjonen. Det sier noe om dimensjonene på pave Frans' omvendelse at han under forberedelsene til et større encyklika han vurderer å skrive om miljøsaker, ba Boff om å sende ham hans skrifter om øko-teologi!

Gjennom alt Bergoglio gjør skinner det igjennom at han er mer pragmatiker enn ideolog. Som provinsial i 1970 var han streng i sine instruksjoner. Hans jesuittbrødre fikk bare tjene i de regulære menighetene og ikke i de «opp-ned» basemenighetene hvor kvinner og legmenn utførte mange av prestens tjenester og hvor fattige lærte å lese og tolke Bibelen på egen hånd. Men som erkebiskop begynte han å gå i motsatt retning. Nå kunne han si til sine prester: «Hvis du leier en garasjen og finner noen villige legfolk, så ta dem med dit. Gi dem litt katekese og del ut kommunionen.» Han var opptatt av å aktivisere legfolket og gi dem

ansvar. Han ønsket at det skulle bli et permanent trekk ved kirken at dens misjon ikke skulle være avhengig av hvilke mennesker som til en hver tid var tilgjengelige.

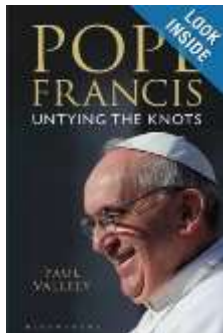
Men det var en mer dyptgripende kjerne i Bergoglios forandring både med hensyn til politikk og personlighet. «Hans viktige beslutninger ble alle tatt under bønn,» forteller hans nære medarbeider Marco. «Han likte å stå opp ved halv femtiden hver morgen for å be i et par timer og han tok sine viktigste beslutninger under lengre daglige bønnetider. Det er vanskelig å overvurdere betydningen av bønn i hans liv. Bønnen var så viktig for ham at han vegret seg for å ta imot middagsinvitasjoner om kvelden av frykt for ikke å komme seg opp til bønn til vanlig tid om morgenen. Han har et meget sterkt forhold til Gud», forteller Marco.

I bønn kjempet han mot sin tidligere autoritære personlighet for å bli det mennesket som Gud ville at han skulle bli. År med de ignatianske øvelsene som er hjertet i jesuittenes spiritualitet, finpusset og raffinert hans instinkter. Det var dette som gjorde ham i stand til å forandre seg. Det er umulig for oss å se inn i en annens sjel, men øvelsene gjorde Bergoglio i stand til å se inn i sin egen sjel. Det framgår både av hva han har sagt og gjort. I et par meget sjeldne intervjuer har han sagt at han gjorde hundrevis av feil da livet meget tidlig presset ham inn i lederroller. Og i en samtale med rabbi Skórka sa han at skyld uten soning ikke gjør dert mulig for oss å vokse. Anger er ikke nok, en forandring må til. Ved å endre sin åndelige lederskapstil sier han til verden at han har forandret sitt hjerte og at den nye stilen er en frukt av denne forandringen. I sitt fastebudskap til folket i Buenos Aires sa han like før han dro til konklaven i Roma, at moral ikke handler om stadig å falle, men om alltid å reise seg opp igjen. Det er svaret på Guds barmhjertighet.

Barmhjertighet har vært det viktigste temaet for Frans som pave. «Barmhjertighet er Guds kraftigste budskap», har han sagt. «Det er ikke lett å overgi seg til Guds barmhjertighet – men vi må gjøre det. Fra Jesus vil vi aldri få høre ord av forakt eller

fordømmelse, bare ord av kjærlighet, barmhjertighet som innbyr oss til omvendelse. Han sa: 'Heller ikke jeg fordømmer deg. Gå bort og synd ikke mer.' Problemet er heller at vi blir lei av å be om tilgivelse.»

Budskapet er altså at Bergoglio har endret seg. Men endringene vil fortsette for Frans, også. Mannen som nå er vår pave, er fortsatt en mann i utvikling, sier han selv.

Paul Vallely er forfatter og han skriver jevnlig i The Times og The Independent. De to artiklene om en biskop og pave i utvikling, er hentet fra The Tablet. De er forfatterens eget sammendrag av den nye boka hans om en pave i utvikling. Artiklene er ubetydelig kortet ned.

Autoritet i kirken

211 framstående teologer og bibelforskere fra hele verden har utarbeidet et opprop om hvordan strukturen for myndighet i kirken kan endres til det bedre. De uttaler:

Vi presenterer et forslag til hvordan autoritet og ledelse kan og bør fungere i Den romersk katolske kirke. Dette nye systemet for ledelse, basert på evangeliets lære og Vatikankonsilets krav om ekte medansvar, vil påvirke alle deler av kirken: pave, biskoper, bispekonferanser, prester og legfolk:

I anledning femtiårsjubileet for Det annet vatikankonsil (1962 – 1965) vil vi oppfordre alle medlemmer av Guds folk til å tenke igjennom den situasjonen som kirken vår befinner seg i. Mange av de innsikter som Det annet vatikankonsil brakte har aldri eller bare delvis blitt implementert i kirken. Dette skyldes motstand fra noen deler av kirken, men det skyldes også en viss tvetydighet som forble uløst i enkelte konsildokumenter. En viktig kilde til dagens stagnasjon ligger i misforståelser og misbruk omkring utøvelse

av autoritet i kirken. Spesielt følgende problemer trenger en rask nyorientering:

Pavedømmets rolle må bli tydelig omdefinert i tråd med Kristi intensjoner. Som samlende overhyrde og fremste vitne om troen bidrar paven vesentlig til den verdensvide kirkens helse. Men hans autoritet må aldri formørke, forminske eller undertrykke den autentiske autoritet som Kristus ga til alle medlemmer av Guds folk.

Biskopene er Kristi stedfor-tredere, ikke pavens. De bærer direkte ansvar for menneskene i sine bispedømmer og felles ansvar sammen med de andre biskopene og paven for det verdensvide trosfellesskapet. Den sentrale bispesynoden bør innta en mer avgjørende rolle i planlegging og ledelse for å opprettholde og øke troen i vår komplekse verden. For å kunne utføre sin oppgave må bispesynoden få en hensiktsmessig struktur.

Det annet vatikankonsil foreskrev kollegialitet og felles ansvar på alle nivåer. Dette er ikke blitt gjennomført. Presteråd og pastoralråd må som forutsatt av konsilet, involvere de troende mer direkte i beslutnings-prosesser både når det gjelder lærespørsmål, utførelsen av pastorale tjenester og evangelisering i sekulære samfunn.

Det misbruket [av makt] som fører til at bare kandidater som tenker på en bestemt måte blir valgt til kirkens lederskap, må utryddes. I stedet bør man få nye normer som overvåkes for å sikre at valg til slike tjenester blir gjennomført på en rettferdig, transparent og, i den grad det er mulig, demokratisk måte.

Den romerske kurien trenger en mer radikal reform i tråd med konsilets instruksjoner og visjoner. Kurien bør bevares for sine nyttige administrative og utøvende oppgaver. Troskongregasjonen bør bistås av internasjonale ekspertkommisjoner hvor medlemmene er valgt ut utelukkende på grunn av sin profesjonelle kompetanse.

Dette er på ingen måte alle de endringene som synes å være påkrevd. Men vi må understreke at de sju reformene vi har skissert ovenfor er presserende og at det er nødvendig å begynne å gjennomføre dem umiddelbart.

På de to neste sidene illustrerer gruppen som står bak dette oppropet sine sju forslag til endringer på viktige punkter. Les mer om deres tanker og hvem som er underskrivere på churchauthority.org/index.asp

Forslag til ny struktur for ledelse av kirken

Illustrasjoner fra www.churchauthority.org/

1. Pavens rolle må bli tydelig omdefinert i tråd med intensjonene til Det annet vatikankonsil.

2. Bispekonferansene må få større myndighet i lokalkirkene.

3. En representativ sentral bispesynode må utforme kirkens politikk og strategier samt regler for kirkelige valg.

4. Pastoral Councils everywhere to have a deliberative vote.

4. Pastoralråd må overalt ha en tydelig stemme.

5.

An international office to oversee the fair election of Cardinals, Bishops and members of key commissions.

5. Internasjonalt kontor for å overvåke valg av kardinaler, biskoper og viktige kommisjoner.

6.

The Curia to implement the policies laid down by the Pope and the Central Synod of Bishops.

6. Kurien som skal gjennomføre beslutninger tatt av paven og den sentrale bispesynoden.

7. The Congregation for Doctrine to get independent professional advisers

7. Troskongregasjonen får uavhengige profesjonelle rådgivere.

Prestevielse av kvinner og andre forbrytelser

Av Kari Elisabeth Børresen

KIRKERETTSLIG KONTEKST

21. mai 2010 utstedte Den pavelige troskongregasjon justerte normer for behandling av svært alvorlige forbrytelser mot Kirkens tro, sakramenter eller moral (Normae de gravioribus delictis). Det dreier seg om oppdatering av Johannes Paulus II's apostoliske brev "Sacramentorum sanctitatis tutela" (beskyttelse av sakramenters hellighet), utstedt 30. april 2001. I *Codex Iuris Canonici* 1983 straffes følgende med automatisk ekskommunikasjon (excommunicatio latae sententiae): Apostasi, heresi eller skisma (can. 1364); profanering av eukaristi (can. 1367), absolusjon av medskyldig mot det 6. bud (can. 977 og 1378, § 1); brudd på skriftemålets taushetsplikt (can. 1388, § 1) og provosert abort (can. 1398).

Her er det viktig å understreke at selv om de oppdaterte retningslinjer karakteriserer klerikal pedofili som "delictum gravior", rammes overgripere ikke av automatisk ekskommunikasjon, men får såkalt adekvat straff, "iustis poenis" (can. 1395, § 2), eller straffes "secondo la gravità del crimine" (Normae, art. 6, § 2). Grunnen til at klerikal pedofili er underlagt Troskongregasjonens jurisdiksjon er at Kirken krever eksklusiv domsmyndighet over presteskapet.

Denne fristilling fra verdslig lovgivning ble innført da kristendommen ble anerkjent som statsreligion i Romerriket. I tidlig middelalder ble Kirkens teokrati forsterket av Gregor VII. I 1559 bestemte Paulus IV at presteskapets seksuelle lovbrudd skulle dømmes av det pavelige "Sanctum Officium", opprettet i 1542. Påbudet gjentas i Pius XI's dekret "Crimen sollicitationis" 1922,

som ble oppdatert i 1962. Omdøpt "Congregatio pro doctrina fidei" i 1965 har Troskongregasjonen overtatt oppgaven å skjerme presteskapet fra sivil jurisdiksjon. Denne kirkehistoriske sammenheng forklarer Vatikanets fortsatte vegring mot å samarbeide med politiet i klerikale pedofili-saker.

KVINNERS KULTISKE KJØNNSHINDRING

Etter offentliggjøring 15. juli ble dokumentet møtt av mediestorm, særlig fordi prestevielse av kvinner er definert som "delictum gravior" og plassert på linje med klerikal pedofili. Derimot unngikk den juridiske distinksjon journalisters oppmerksomhet. Forsøk på ordinasjon av kvinner blir i dokumentet ikke bare sammenlignet med og straffet som klerikal pedofili, men fordømmes som kultisk perversitet og derfor som "delictum gravior" mot prestevielsens sakrament. Dermed rammes både de som pretenderer å ordinere kvinner og kvinner som pretenderer å bli ordinert av automatisk ekskommunikasjon (Normae, art. 5). Denne nye bestemmelse ble innført i Troskongregasjonens dekret, utstedt 19. desember 2007, som siteres.

Bakgrunnen er at i 2002 ble syv katolske kvinner presteviet på en Donau-båt av to forhenværende katolske prester, hvorav den ene var ekskommunisert og den andre var laisert. I kirkerettslig perspektiv er celebrantenes mangel på gyldig bispevielse for så vidt irrelevant, fordi enhver ordinasjon av

kvinner er prinsipielt umulig på grunn av kultisk kjønns hindring, i middelalderens kirkerett kalt "impedimentum sexus". Derfor ga Troskongregasjonen kvinnene, hvorav den kjente teolog Ida Raming, en kort frist til avbikt før de ble automatisk ekskommunisert. Hva som skjedde med de to "fake bishops" vites ikke. Senere er antallet av slike subversive ordinasjoner økt og skal nå omfatte hundre kvinner, hvorav sytti fra USA. Jeg har ofte påpekt at slik rituell selvtekt virker helt mot sin hensikt. Man oppnår bare å provosere Vatikanets angst for avvikling av presteembetet som en spesifikt mannlig kjønnsrolle. Forøvrig skal seks kvinner være blitt hemmelig ordinert på 1970-tallet i Tsjekkoslovakia, hvor en stor del av landets prester og biskoper var fengslet av kommunistregimet. Etter hvert omfattet undergrunnskirken over 600 hemmelig ordinerte prester, hvorav mange var gift, og åtte biskoper.

Etter kommuniststyrets fall i 1989 ble dette kjent da Vatikanet fastla retningslinjer for mulig kanonisk legitimering. Her ble kvinnes prestevieelse erklært både ulovlig og ugyldig, i henhold til *Codex Iuris Canonici* 1983 (can. 1024), som gjentar *Codex Iuris Canonici* 1917 (can. 689, § 1): "Sacram ordinationem valide recipit solus vir baptizatus" (bare en døpt mann kan motta gyldig prestevieelse). Kvinnene ble ikke ekskommunisert.

TEOLOGISKE KJØNNSMODELLER
Mange yngre katolikker og nyere konvertitter viser mangel på kunnskap om det teologiske grunnlag for Kirkens kjønns politikk etter II Vatikankonsil (1962-65). Basert på snart femti års erfaring som internasjonal pioner i teologisk kjønnsforskning vil jeg derfor skissere de viktigste faktorer i tradisjonell antropologi. Først er det nødvendig å innse at kvinners inferiøre status er aksiomatisk i alle globale religioner. Hinduisme og buddhisme med reinkarnasjon og gjenfødelse medfører ontologisk kjønns hierarki. Her plasseres kvinner på en verdiskala mellom menn og dyr,

gradert etter moralsk standard i tidligere liv. Jødedom, kristendom og islam inkluderer kvinner i menneskeheten fordi hvert individ bare har en jordisk eksistens. Her skaper den ene Gud to kjønn, med spesifikt ulike rettigheter og plikter. Dermed konstitueres menneskeslekten av et funksjonelt kjønns hierarki, hvor kvinner er skapt som nødvendig redskap for menns forplantning (klassisk formulert av Augustin i *De Genesi ad litteram* IX,3,5,7 og av Thomas Aquinas i *Summa Theologica* I,92,1, ad 1, 99,2, ad 1). Derimot forkynner både kristendom og islam eskatologisk likeverd etter de dodes oppstandelse, hvor hvert individ dømmes etter moralsk fortjeneste, uansett kjønn. På grunn av det monoteistiske samspill mellom mannbilledlig Gud og Gudbilledlig mann skapes mønstermannen Adam primært i Guds bilde, mens hans kvinne skapes sekundært og er derfor ikke Gudbilledlig. Jfr. Paulus' tolkning i I Kor. 11,7: "Mannen er Guds bilde og avglans, mens kvinnen er avglans av mannen". Derimot kan kvinners skapergitte underordning oppheves ved Kristuslik mannliggjøring i frelsesverket, slik at de forfremmes til Guds sønner og Kristi brødre (Rom. 8,29; Ef. 4,13; Ev. Thomas 114).

Fra 300-tallet starter en debatt om hvorvidt også kvinner er skapt i Guds bilde, trolig i sammenheng med at rike matroner understøttet kirkelig virksomhet. Samtidig innfører platoniserte kirkefedre en ny definisjon av menneskelig Gudbilledlighet som tilknyttet den udødelige fornuftssjel, basert på samspill mellom metaseksuelt Guds begrep og asexuell Gudlikhet. Dermed kan kvinner inkluderes som skapt i Guds bilde fordi også de har kjønnsfri rasjonalitet, selv om deres inferiøre kjønn ikke er Gudlikt. Denne androsentrisk/dualistiske spaltning mellom kvinnekjønn og avkvinnet Gudbilledlighet medfører at eskatologisk likeverd ikke opphever kvinners jordiske underordning i samfunn og kirke. Følgelig kan religiøs myndighet og kultisk aktivitet bare utøves av menn. Fordi senantikkenes teologiske antropologi har overlevd til vår tid, blir kvinner

fortsatt ikke ordinert til prester og biskoper i den største del av kristenheten, nemlig de katolske og ortodokse kirkesamfunn.

Middelalderens kirkerett fastholder litteral tolkning av I Kor.11,7 og begrunner derfor kvinners kultiske kjønnshindring med at de ikke er skapt i Guds bilde. Fordi Thomas Aquinas overtar kirkefedres aseksuelle *imago Dei*, argumenterer han med aristotelisk sosio-biologi. Derfor presiserer han at ordinasjon av livegne menn er ulovlig, men ikke ugyldig, fordi slaveri er en følge av syndefallet. Derimot er ordinasjon av kvinner både ulovlig og ugyldig, fordi kvinnekjønnets underordning er etablert av Gud i skaperordningen (Supplementum 39,1; 39,3). Mens spørsmålet om kvinners kultiske inkapabilitet bare hadde teoretisk betydning i middelalderen, var ordinasjon av livegne et aktuelt problem. Noen av disse *servi* betalte biskoper for å bli presteviet, slik at de kunne løskjøpes fra livegenskap etter oppnådd kirkelig dispens. I tidlig nytid startet en tilsvarende debatt på misjonsmarken. Det gjaldt å bestemme om ikke-hvite og/eller kasteløse menn kunne preste- eller bispevies, noe som gradvis ble tillatt. Teologi-kritisk analyse av dette kanoniske materiale er foreløpig tabu, men argumentasjonen vil nok være meget avslørende.

FRA DEBATT TIL EKS KOMMUNIKASJON

Etter II Vatikankonsil startet en reell teologisk debatt om kvinnelige prester. I 1975 leverte den pavelige Bibel-kommisjon en betenkning om mulig ordinasjon av kvinner. Her fant samtlige 17 medlemmer at Det nye Testamente alene ikke gir grunnlag for en klar og endegyldig avgjørelse. 12 medlemmer åpnet for at kirkens hierarki kan gi kvinner adgang til presteembetet uten å gå imot Kristi vilje. 5 medlemmer mente at Skriften gir tilstrekkelig indikasjon for å utelukke dette. 15. oktober 1976 utstedte Troskongregasjonen erklæringen "Inter insigniores", som utdyper mindretallets votum. Dokumentet hevder at forbudet mot ordinasjon av kvinner følger Kristi oppdrag,

slik dette kommer til uttrykk i Kirkens apostoliske tradisjon. Derfor understreker erklæringen at relevante tekster ikke er sosio-kulturelt betinget, men at Skriften viser Guds skapergitte rollefordeling mellom menn og kvinner. Følgelig kan kvinner ikke fungere som Kristuslike prester, *in persona Christi*. Erklæringen oppnådde ikke å hindre at ordinasjon av kvinner stadig ble ansett som et åpent spørsmål, *quaestio disputata*, og debatten fortsatte ufortrødent. I 1989 deltok jeg sammen med Hervé Legrand OP. som katolsk foredragsholder på en internasjonal økumenisk kongress om "Donna e Ministero" ved Det teologiske fakultet i Palermo, presidert av kardinal Salvatore Pappalardo. Han så riktignok litt bekymret ut da den eneste taler mot kvinnelige prester var en ortodoks biskop fra Romania, mens den ortodokse pioner Elisabeth Behr-Sigel argumenterte for ordinasjon av kvinner.

Vatikanets uløselige problem er å bevare preste- og bispeembetet som mannlig kjønnsrolle til tross for at tradisjonens premisser er blitt uholdbare. Derfor påkalte Johannes Paulus II guddommelig androsentrisme. I det apostoliske brev til Kirkens biskoper, *Ordinatio sacerdotalis*, datert 22. mai 1994, hevder han anakronistisk at Kristus ikke vil ha kvinnelige prester, for Maria var hverken apostel eller prest. Derfor skal alle troende fastholde (definitive tenendam) at Kirken ikke har adgang til å ordinere kvinner. Likevel fant Troskongregasjonen det nødvendig å forsterke pavens brev ved et såkalt *Responsum*, utstedt 28. oktober 1995. Her innskjerper kardinal Joseph Ratzinger at forbudet mot kvinnelig prester må adlydes, fordi det er en del av Kirkens trosgrunnlag (pertinens ad fidei depositum). Dette resulterte i at debatten forstummet på Vatikan-kontrollerte læresteder. Derimot er det aldri utkommet så mange avhandlinger om emnet som etter 1995. I bøker og artikler har jeg stadig hevdet at det er teologisk uholdbart å opprettholde kvinners kultiske kjønnshindring. Når Kirken så innbitt forsvarer en tapt sak, er formålet ikke bare å

beholde klerikal makt, men først og fremst å beskytte tradisjonell Kristologi og ekklesiologi. Det er viktig å innse at senantikken store konsiler både forutsetter og forsterker androsentriske kjønnsmodeller. Her fremstilles Kristus som Guds pre-eksistente Sønn, inkarnert som den nye Adam, mens Kirken og/eller Maria beskrives som den nye Eva, det vil si som Kristi undergivne brud og/eller menneskelige Gudfødterske (theotokos/Dei genitrix).

I teologisk perspektiv er det nødvendig å understreke at moderne feminisme opphever skapergitt kjønnshierarki ved å aktualisere eskatologisk likeverd som normativ allerede i denne verden. I global sammenheng dreier det seg om den største erkjennelsesmessige revolusjon i menneskehetens historie, hvor kvinner og menn defineres som likeverdige mennesker. En slik forestilling finnes ikke dokumentert i noen sivilisasjon før det 20. århundres vestlige velferdsstater. Denne radikale omkalfatring krever fullstendig ny inkulturasjon av Kirkens tradisjonelle doktrine og symbolikk. Her er automatisk ekskommunikasjon ved forsøk på å ordinere kvinner bare et kanonisk slag i luften!

Kari Elisabeth Børresen er seniorprofessor (emerita) ved Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo. Hun har vært en pioner innenfor teologisk kjønnsforskning og nyter stor internasjonal anerkjennelse. Hun er medlem av OVEK.

Artikkelen er tidligere publisert på nettsiden til Katolsk studentlag,
<http://www.katstud.org/artikler/artikkelvisning/article/1188/>

Kirken har bruk for kvinner i alle posisjoner, overalt i verden.

RETURADRESSE:

Også vi er Kirken, c/o Utgaard,
Hallagerbakken 92 b, 1256 Oslo

Har du lest den?

Per Kværne og Anne Helene
Utgaard (red): **Hellig uro**

**Boka som tar opp noen
sentrale reformbehov i
Den katolske kirke.**

I bokhandelen kr 250.
For medlemmer av OVEK
kr 200. Bestilles fra
red@ogsavierkirken.no

Sees på
seminar
28.
september
!

Åpent for
alle så ta
med
en venn!

www-ogsavierkirken.no

Nyhetsbrevets adresse:
red@ogsavierkirken.no

